

Kitâb-ı Cihannümâ'sı ile (Faik Reşit Unat ile birlikte; I-II, Ankara 1949-1957, 1983-1984, 1987) *Nizâmülmülk'ün Siyasetnâme'sini* (Farsça metin, Ankara 1976) neşre hazırlamış ve ikinci eseri Türkçe'ye çevirmiştir (Ankara 1982, 1990). Aynı eser metni ve tercümesiyle birlikte ayrıca yayımlanmıştır (Ankara 1999).

BİBLİYOGRAFYA :

Mehmet Altay Köymen'in özlük dosyaları: DTCF Arşivi, nr. 36/1-2; AÜ Rektörlüğü Arşivi, nr. 35/1-2; İbrahim Kafesoğlu, "Türkiye'de Selçuklu Tarihçiliği", *Cumhuriyetin 50. Yılına Armağan* (haz. İÜ Ed. Fak.), İstanbul 1973, s. 86-88; Halil İbrahim Uçak, "Prof. Dr. M.A. Köymen", *TTK Belleten*, LVIII/223 (1994), s. 789-792; Feda Şamil Arık, "Büyük Selçuklu Tarihçisi Prof. Dr. M. A. Köymen Hakk'a Yürüdü", *TK, XXXII/369* (1994), s. 22-25; a.mlf., "Hocam Prof. Dr. M. A. Köymen", a.e., XXXIII/382 (1995), s. 103-115; Mehmet Ali Hacıgökmen, "Selçuklu Tarihçisi Mehmet Altay Köymen'in Vefatının I. Yıldönümü Münasebetiyle", a.e., XXXIII/381 (1995), s. 50-53; Soyalp Tamçelik, "Prof. Dr. Mehmet Altay Köymen'in Hayatı ve Eserleri", a.e., XXXV/411 (1997), s. 385-393.

FEDA ŞAMİL ARIK

KRAČKOVSKIJ, Ignatij Julianovič (1883-1951)

Rus şarkiyatçısı.

Litvanya'nın Vilnius şehrinde doğdu. Öğretmen olan babasının tayin edildiği Taşkent'te Özbekçe öğrenmeye başladı. 1893'te döndükleri Vilnius'ta orta öğrenimi süresince yabancı dil öğrenmeyi sürdürdü (kaynaklarda yirmi altı dil bildiği kaydedilmektedir; bk. Bohdanowicz [1951], s. 225). 1901'de Saint Petersburg Üniversitesi'nin Doğu Dilleri Bölümü'ne girdi ve ilmî yaşamında etkisi altında kaldığı V. V. Barthold'dan Doğu tarihi, Melioranski'den dil bilimi, A. Veselovski'den genel edebiyat tarihi ve N. A. Mednikov'dan Arapça ve Arap edebiyatı okudu; ayrıca Victor von Rosen ile Rusya'da oturan bazı Arap hocalardan Arapça dersleri aldı. 1905 yılında fakülteyi bitirirken "İslâm Tarihi Kaynaklarına Göre Abbâsî Halifesi Mehdî" başlığıyla hazırladığı tez sayesinde bir ödül kazandı. 1907'de Arap edebiyatında yüksek lisansını tamamladıktan sonra üniversitenin isteğiyle Arapça üzerine araştırmalar yapmak üzere iki yıl süreyle Suriye, Lübnan, Filistin ve Mısır'da bulundu. Bu seyahatinde Kahire'de Ezher ve Beyrut'ta İseviyye medreselerinde bazı derslere devam etti, bu ülkelerin büyük kütüphanelerindeki yazma koleksi-

yonlarını inceledi. Bu arada Corcî Zeydân ve Ahmed Zeki Paşa, Filistin'den Halîl es-Sekkâkî, Beyrut'tan Rahip Louis gibi birçok ilim adamı, yazar ve gazeteciyile tanıştı.

1910 yılında Rusya'ya döndüğünde önce Saint Petersburg Üniversitesi Doğu Dilleri Bölümü Kütüphanesi müdürlüğüne, ardından aynı bölümde Arap dili asistanlığına tayin edildi. 1914'te gittiği Avrupa'da Leipzig ve Leiden gibi şehirlerdeki meşhur yazmaların bulunduğu kütüphanelerde incelemeler yaptı. 1917 yılında profesör oldu; 1921'de Rus Bilimler Akademisi'nin, arkasından Royal Asiatic Society ve Orientalische Gessellschaft başta olmak üzere birçok bilimsel kuruluşun ve çeşitli devletlerin bilim akademilerinin üyeliğine seçildi. II. Dünya Savaşı sırasında Leningrad (Saint Petersburg) Alman orduları tarafından kuşatıldığında şehirde ve görevinin başında bulunuyordu. 1942'de Moskova'ya gitmek zorunda kaldı; fakat üç yıl sonra geri döndü ve hayatının sonuna kadar (24 Ocak 1951) Leningrad'daki çalışmalarına devam etti.

Eserleri. Çalışmaları ağırlıklı olarak Arap dili, Arap şiiri ve edebiyatı tarihiyle ilgili olmakla birlikte diğer ilimlerle de ilgilenen Kračkovskij'nin dergilerdeki birçok makalesiyle *İslâm Ansiklopedisi*'ndeki maddeleri dışında önemli eserleri şunlardır: 1. *Şeyh Tantâvî Professor S. Petersburgskogo Universiteta* (Leningrad 1929). Muhammed Ayyâd et-Tantâvî hakkında yazılmış bir biyografi olup Kül-süm Avde tarafından Arapça'ya çevrilmiştir (Kahire 1964). 2. *Nad arabskimi rukopisiami* (Moskova 1945). Şarkiyat çalışmaları ve şarkiyatçılara dair olan eseri M. Canard Fransızca'ya (*Avec les manuscrits arabes*, Alger 1954), Tatiana Minosky İngilizce'ye (*Among Arabic Manuscripts*, Leiden 1953) ve Oscar Paul Trautmann Almanca'ya (*Über arabische handschriften gebeugt*, Leipzig 1949) çevirmiştir. 3. *Arabskaia literatura v 20 veke* (Lenin-

grad 1945). XX. yüzyıl Arap edebiyatıyla ilgili bir çalışmadır. *Die russische Arabistik* (Leipzig 1957) adıyla Otto Mehlitz tarafından Almanca'ya tercüme edilmiştir. 4. *Očerki po istorij russkoj arabistiki* (Moskova-Leningrad 1950). Rusya'daki Arabiyat çalışmalarının tarihi olup Otto Mehlitz tarafından Almanca'ya çevrilmiştir (*Die russische Arabistik*, Leipzig 1957). 5. *Istoria Arabskoi Geograficeskoj Literatury* (Moskova-Leningrad 1957). Kapsamlı bir İslâm coğrafya tarihi olan eseri Selâhaddin Osman Hâşim Arapça'ya tercüme etmiştir (*Târihu'l-edebi'l-coğrafyyi'l-'Arabî*, Kahire 1963).

Almanca tercümeleriyle tanınan eserleri arasında da şu kitaplar yer almaktadır: 1. *Die literatur der arabischen Emigranten in Amerika* (Uppsala 1927). 2. *Der historische Roman in der neueren arabischen literature* (Leipzig 1930). Gerhard von Mende tarafından Almanca'ya çevrilmiştir. 3. *Die Frühgeschichte der Erzählung von Macnûn und Laila in der Arabischen Literatur* (Leiden 1955). Hellmut Ritter tarafından Almanca'ya tercüme edilen eseri Kâmil Ahmed Nejad Farsça'ya çevirmiştir (Tahran 1373 hş.).

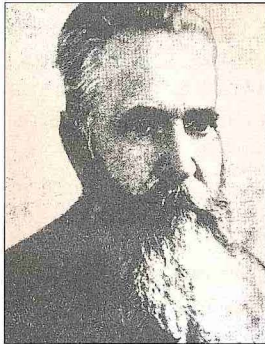
Müellif bunların yanında Ebû Hanîfe ed-Dineverî'nin *el-Ahbarû'l-t-tâvâlî* (Leiden 1912), İbnü'l-Mu'tezz'in *Kitâbü'l-Bedî'î* (London 1935), Ebû'l-Alâ el-Maarri'nin *Risâletü'l-gufrân*'ı (Leipzig 1925) ve *Risâletü'l-melâ'ike*'si (Leningrad 1932, Rusça tercüme ve şerhiyle birlikte) gibi birçok eseri de neşretmiştir. Ayrıca *Kellile ve Dimne*'yi (*Kalila i Dimna*, Moskova 1957) ve binbir gece masallarını (*Kniga tysiaçii odnoi noçi*, Leningrad 1929) Rusça'ya çevirmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Abdurrahman Bedevî, *Mevsû'atü'l-Müsteşrikin*, Beyrut 1984, s. 321-325; "A'zâ'u'l-mecma' fi'l-Ğarb", *MMİAdm.*, VII/3 (1927), s. 132-136; N. Elisséeff, "Bibliographie des publication de I. I. Kratchkovski (1936-1946)", *BEO*, XI (1947-48), s. 61-75; L. Bohdanowicz, "I. Y. Krachkovsky", *JRAS* (1951), s. 225-226; Y. M. el-Yesûî, "İgnatyûs Krâtskûfskî", *el-Mesrik*, XLV, Beyrut 1951, s. 647-656; S. Rypka, "In Memoriam de l'académicien I. J. Kračkovskij", *Ar.O.*, XIX (1951), s. 283-290; B. Spuler, "A Bibliography of Near and Middle Eastern Studies Published in the Soviet Union from 1937-1947" (trc. R. Loewenthal), *Oriens*, VIII (1951), s. 332-333, 341; Ahmet Ateş, "Kitâbiyât", *TD*, VII/10 (1954), s. 193-198; H. H. Giesecke, "İgnatij Julianovič Kračkovskij", *ZDMG*, CV (1955), s. 6-17; P. A. Griaznevich, "Krachkovskii, Ignatii Iulianovich", *GSE*, XIII, 455-456.

RIZA KURTULUŞ

Ignatij
Julianovič
Kračkovskij